

IN MEMORIAM OLIVER MILLAR (26 APRIL 1923 – 10 MEI 2007)

In mei 2007 overleed op 84-jarige leeftijd de Engelse kunsthistoricus Oliver Millar, buitenlands lid van de Klasse van de Kunsten (1988). Hij was in Engeland ongetwijfeld een van de belangrijkste kunsthistorici van zijn generatie, en hij genoot terecht een internationale faam.

Na zijn studies aan de universiteit van Londen kwam hij al gauw in een functie waar hij de ideale man voor bleek. Hij kreeg de verantwoordelijkheid over de Britse koninklijke verzamelingen, en bleef dit 41 jaar (1947-1988), eerst als assistent, dan als directeur, en uiteindelijk als 'Surveyor of the Queen's Pictures'. Vanuit een klein bureautje in het Londense St. James's Palace, volgestouwd met steekkaarten en dossiers, beheerde hij de schilderijencollectie, die tot de rijkste van de wereld behoort, ca. 7000 werken verspreid over de acht koninklijke residenties, onder meer in Buckingham Palace, Windsor Castle en Hampton Court. Hij had ongetwijfeld de juiste kwaliteiten voor deze hoofse functie, die naast administratieve en kunsthistorische bezigheden nog vele andere verplichtingen - onder meer van representatieve aard - met zich meebracht; zijn gedegen kunsthistorisch vakmanschap zou niet voldoende geweest zijn. Een Engelse collega noemde hem 'a good scholar', maar ook 'a pleasant companion' en 'a firm upholder of monarchy'.

Men moet zich realiseren dat de collectie van onschatbare waarde die hij in 1947 onder zijn hoede kreeg, geenszins werd bewaard in museale omstandigheden. Inderdaad, de zorg voor de materiele toestand van de werken werd in de kastelen niet als een prioriteit ervaren. Oliver Millars eerste bezorgdheid was dan ook aan deze verouderde situatie te verhelpen. Hij zorgde er voor dat de schilderijen onder zijn rechtstreeks beheer kwamen. Hij slaagde erin een goed geëquipeerd restauratieatelier op te richten en het is aan hem te danken dat de Royal Collections vandaag op dit gebied - de professionele zorg en beheer van de collectie - niet moet onderdoen voor de meeste Musea.

Hij zorgde voor een betere bekendheid van de meesterwerken uit de koninklijke residenties door het organiseren - ook inhoudelijk - van tentoonstellingen in de Londense Queen's Gallery in een vleugel van het Buckingham Palace. Met veel succes bracht hij er niet minder dan twaalf.

Naast deze tijdrovende, vooral administratieve beslommingen, vond hij toch de tijd voor kunsthistorisch onderzoek dat zijn neerslag vond in talloze publicaties. Eerst en vooral zijn de publicaties te vermelden die behoorden tot zijn functie, namelijk de beredeneerde catalogus van de schilderijen van de koninklijke verzamelingen, naar periode ingedeeld en behandeld in drie boekdelen: 'Tudor, Stuart and Early Georgian Pictures in the Royal Collections' (1963); 'Later Georgian Pictures' (1969); en tenslotte 'Victorian Pictures in the Royal Collection' (1992), afgewerkt na zijn pensionering. Wat weinigen hem zouden nadoen: hij slaagde er in dit project tot een goed einde te brengen, en dit op een volgehouden hoog wetenschappelijk niveau. Hij hanteerde een eigen stijl die degelijke historische en kunsthistorische informatie wist te combineren met bondigheid en met een elegantie schrijfstijl.

Hij schreef ook enkele monografieën over schilders van de Engelse school, waaronder Gainsborough (1949) en William Dobson (1951), en menig artikel in de gespecialiseerde tijdschriften. Hij had een nauwe band met het bekende tijdschrift 'The Burlington Magazine', als adviseur en beheerder, maar vooral als trouwe auteur. Een eerste artikel publiceerde hij er in 1948, en een laatste bijna zestig jaar later, in 2007, enkele maanden voor zijn dood.

Zijn koninklijke functie en zijn faam deden vele deuren letterlijk voor hem opengaan. Schilderijen verspreid over de vele Britse privé-verzamelingen kon hij als geprivilegieerd bezoeker rustig bestuderen, ook in de minder bekende of zelfs ronduit ontoegankelijke collecties.

Oliver Millar was werkelijk dé specialist van het kunstbezit van de Engelse landhuizen en de geschiedenis ervan. Hij kende als geen ander al deze huizen en hun bewoners, en meer nog de voormalige bewoners die in vroegere eeuwen schilderijen hadden verzameld en zich hadden laten portretteren. Als gretige lezer van historische biografieën had hij zich verdiept in deze boeiende materie.

Wat de periode betreft ging zijn bijzondere interesse uit naar de schilders én hun opdrachtgevers in de zeventiende eeuw, een onderwerp waarover hij een kennis bezat die niemand evenaarde. In dit cultureel en artistiek gezien gouden tijdperk was hij in zijn element. Hij bestudeerde grondig de verzamelingen van Karel I, de belangrijkste mecenas onder de Engelse vorsten, een verzameling die werd verspreid na het tragische einde van de koning. Het is dan ook terecht dat het huldeboek opgedragen aan Oliver Millar ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag in 1993 ('Art and patronage in the Caroline Courts') artikels bundelde gewijd aan deze periode.

Bovenal zal Millars naam verbonden blijven met deze van Antoon van Dyck. Hij raakte gefascineerd door de kunst van de Antwerpenaar die een belangrijk deel van zijn korte leven in dienst werkte van Karel I, en door zijn virtuoze en ontvankelijke natuur als geen ander de sfeer wist te treffen van dit gouden tijdperk, voor het uitbreken van de burgeroorlog. De schilderkunst van Antoon van Dycks Engelse periode werd het onderwerp waarover Millar decennia lang met groot enthousiasme alle informatie verzamelde. Een van de twaalf tentoonstellingen die hij organiseerde in de Queen's Gallery was overigens 'Van Dyck in England' (1982).

Toen Oliver Millar de zeventig voorbij was zag het er naar uit dat al deze bijeengebrachte kennis niet meer zijn neerslag zou kunnen vinden in een boek. Het leek hem weinig zinvol een catalogus te maken van slechts één periode van de schilder. De schat aan informatie die hij gedurende decennia verzamelde zou dan als een archief uiteindelijk terechtkomen in een geleerde instelling. Om dit te vermijden ontstond het idee om met vier auteurs een 'Catalogue Raisonné' van Van Dycks werk samen te stellen, waarin Oliver Millars bijdrage - uiteraard over de Engelse periode - een belangrijk onderdeel zou zijn. De Amerikaanse Susan Barnes nam het initiatief tot dit vermetel project, en behandelde Van Dycks Italiaanse periode, terwijl de Duitse kunsthistoricus Horst Vey en ikzelf instonden voor de delen over Van Dycks Antwerpse perioden. Het samenwerken met Oliver Millar hebben we alledrie ervaren als een unieke ervaring, en ik denk met dankbaarheid aan hem terug. In 2004 kon het boek ('Van Dyck, A Complete Catalogue of the Paintings') verschijnen door de zorgen van Yale University Press.

2004 was jammer genoeg ook het jaar dat Oliver Millar zijn trouwe Delia Dawnay verloor, die een halve eeuw naast hem had gestaan als echtgenote, moeder van zijn vier kinderen, en - niet in de laatste plaats - als enthousiaste kunsthistorica die hem met raad en daad bijstond. Dit was een onherstelbaar verlies dat zijn laatste levensjaren versomberde. Toch verloor hij de moed niet. Tot op de laatste dag van zijn leven kon hij troost vinden in de materie die hem zo boeide.

Nora De Poorter